

PRAĆ (23) *vb impf*

a jasne; w tematach *praes* o jasne, e prawdopodobnie jasne (tak w *prac* się).

inf *prac* (7). ◇ *praes* [1 sg *piorę*, *pierzę*. ◇ 2 sg *pierziesz*.] ◇ 3 sg *pierze* (3). ◇ [1 pl *pierzemy*. ◇ 2 pl *pierzecie*.] ◇ 3 pl *piorą* (3), [*pierzą*]. ◇ [1 du *pierzewa* *StatorGramm* I. ◇ 2 du *pierzeta* *StatorGramm* I.] ◇ *praet* 3 sg *m* *prął* (1). *f* *prała* (2). ◇ [3 pl *m* *prali*.] ◇ *fut* 3 sg *f* *będziesz prała* (1). ◇ *impers praet* *práno* (1). ◇ *con* *by práno* (1). ◇ *part praes act* *piorąc* (2) *Oczko*, *SkarŻyw*, *pierząc* (1) *LibMal*. ◇ *part praet act* *prąwszy* (1).

Sł stp notuje, *Cn s.v. pierzę*, *Linde* także XVII (z *Cn*) – XVIII w.

1. *Usuwać brud z tkanin, zwykle przy pomocy wody (czasem z dodatkami rozpuszczającymi brud) i z zastosowaniem środków mechanicznych, jak uderzanie, tarcie itp.; lavare Vulg, Calag, Cn; elutriare Cn [w tym: co (19)] (22)*: Ich przed trzema nyedzielamy Zophia Sebastianowa yego Gośpodiny pyerzacz chufthi wnoczi yefth go wiwabila powode *LibMal* 1554/186v; Izali kthory Apoštoł kiedy wodę z winem miefzał? fzerzynki albo korporaly prał? *KrowObr* 123, 122; Mifibozeth też fyn Saulow/ wyłfedł w drogę przeciwko krolowi nieumywłzy nog: ani ostrzigłfy brody: y chuft swoich nieprawłfy *Leop 2.Reg* 19/24; *RejFig* Aa4v; (*marg*) Od vsikania wpościeli. (-) [...] iż ich wiele pościel moczą choć iey prac niemyłła/ thym też rady potrzebá *SienLek* 107v; wżyłcy fie temu dziwowáli/ że ona kofzulá ząwždy biála byłá/ á nie káziłá fie/ gdy oney kofzule nigdy nie prano. *HistRzym* 107v, 107, 107v [2 r.]; Wałchen. Myć. Prac. Lavare, abluere. *Calag* 557b; [*dziewka u wody płacząca*] powie: rąbekem máłce piorąc zdárłá/ boię fię gniewu iey *SkarŻyw* 411; *ReszList* 172; [On [*cesarz Heliogabalus*] napierwey w iedwabney fzácie iął chodzić/ płotná fye żadnego ktore raz prano niedotykał/mieniąc iákoby to byłá żebráczá rzecż spieránego płotná wżywác. *LorichKosz* 106v (*Linde*); *Piorę/ Pierzesz/ Pierze*. [...] *Pierzemy/ Pierzecie/ Piorą/ et Pierzą. Pierzewá/ Pierzetá. StatorGramm* I, H8; Niechayże tedy wwiną sobie głowę dobrze, á ciepło ią chowáią, [...] w báwełniáną [*czapkę*], pierząc ią, pomniąc, że tá głowá źródłem a minerą fluxóm *OczkoPrzymiot* 429; *Volck* Qqq3v].

prac komu (2): VYrzał ieden á dziewczká pierze łobie chufty *RejFig* Aa4; *HistRzym* 107v.

prac czym (1): [*gębka*] dziuráwemi ftrzewy iáycá pije/ á w łobie iáycá czyści/ á Pánná ie ná to puści/ gdy tymi iáycy swoyce [*tj. ubióry*] pierze. *HistRzym* 25.

prac przy czym [= *wykorzystując co*] (1): PRaczkę węglarz námawiał/ áby z nim miefzkáłá/ Bo ia mam węgla dołyc/ będyefz przy nim práłá. *RejZwierz* 121v.

prac w czym (3): W tym ługu iaczy fwe kofzule prac/ ale kofzul od pań spodnich: nie prac/ bo fá nieczyłte *FalZioł* V 65; ftrzegąc niemniéy tego/ áby wodá czyłta byłá brána/ to iefł/ áby iéy niefplugáwił nikt/ albo co w niéy nieczyłtego piorąc/ albo plugáwé ciáło w niéy płócząc *Oczko* 26.

prac z czym [= *z dodatkiem czego*] (1): Piłzą też iż arfenik z rtęcią vmorzoną/ wży traci gdy łtym chufty piorą. *FalZioł* IV 16c.

W charakterystycznych połączeniach: prac chusty (3), *co nieczystego, koszulę* (8), *korporaly* (2), *płotno, pościel, rąbek, swojce, szerzynki* (2).

Przen (1) :

Zwrot: »sucho kozuch prac [*komu*]« = *bić kogoś* (1): Kiedy mię [*łyżkę*] kto fkryie Bárzo moy pan bije. Sucho kozuch piorą/ Tym co mię więc biorą [*tj. kradną*]. *RejZwierz* 239.

2. *Bić, uderzać, zadawać razy; compilare, concipilare, impingere* Cn [co, [kogo]] (1) : Orzech ieden podle drogi ftał/ Koždy z niego orzechy rwał: A kto iedno fzedł ten go bił/ [...]. Niewiáftá gdy to widziáłá/ Zá głupość mu wielką miáłá: Iż im go kto więcey pierze/ Tym z niego zyfk więtfzy bierze. *BierEz* P3; [á oni dobywfy mieczow práligo [!] áż vpadł *FlawHist* 100].

a. [Zwyciężać, pokonywać: Mindog [...] pierze krzyżakow y Pruńkich *StryjGoniec* O4 (*Linde*)]

Synonimy: **2.** *bić, thuc, uderzać*; **a.** *zwyciężać*.

Formacje współrdzenne: *doprać, poprać, prac się, sprać, uprać, wypruć, zepruć; pierać, pospierać*.

Cf **PIERZĄCY, PRANIE, PRANY**

MC